

ANALIZA PRAWNA

UCHWAŁY WALNEGO ZGROMADZENIA SPÓŁKI AKCYJNEJ PODLEGAJĄCE UCHYLENIU

CENTRUM ANALIZ
LEGISLACYJNYCH
I GOSPODARCZYCH

Stan prawny na dzień 30 listopada 2020

Analiza prawna opracowana na zlecenie:

**CENTRUM ANALIZ
LEGISLACYJNYCH
I GOSPODARCZYCH**

Centrum Analiz Legislacyjnych i Gospodarczych
al. Księcia Józefa Poniatowskiego 1, 03-901 Warszawa
www.calg.pl, kontakt@calg.pl

Autorzy:

Krzysztof Olszak

Zdjęcia: Giammarco Boscaro / unsplash.com

PROO

*Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata 2018-2030*

Uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej podlegające uchyleniu

Przed 1 stycznia 2001 r. kwestię zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia regulowało Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. Kodeks handlowy (Dz. U. z 1934 r. Nr 57, poz. 502 ze zm., dalej: KH) w art. 413-417. Uchwała walnego zgromadzenia mogła być zaskarżona, gdy została powzięta wbrew przepisom prawa lub postanowieniom statutu. Zaskarżenie następowało w drodze wytoczonego przeciwko spółce powództwa o unieważnienie uchwały. Uchwała walnego zgromadzenia mogła być zaskarżona przez akcjonariusza nawet w przypadku zgodności uchwały z przepisami prawa i postanowieniami statutu, jeżeli uchwała ta wbrew dobrym obyczajom kupieckim godziła w interesy spółki lub miała na celu pokrzywdzenie akcjonariusza. Tym samym, uchwała powzięta wbrew postanowieniom statutu była przez prawodawcę traktowana na równi z uchwałą powziętą wbrew przepisom prawa, co uległo zmianie.

W aktualnym stanie prawnym, zgodnie z art. 422 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1526, dalej: KSH), jeżeli uchwała walnego zgromadzenia jest sprzeczna ze statutem bądź dobrymi obyczajami i godząca w interes spółki lub mająca na celu pokrzywdzenie akcjonariusza, może być zaskarżona w drodze wytoczonego przeciwko spółce powództwa o uchylenie uchwały. Wyrok zapadający na skutek wniesienia powództwa o uchylenie uchwały jest konstytutywny, a do czasu jego uprawomocnienia się, uchwała funkcjonuje w obrocie prawnym.

Sformułowanie przepisu art. 422 § 1 KSH może budzić wątpliwości interpretacyjne, co do koniunkcji, jakie muszą zajść, aby skutecznie zaskarżyć uchwałę. Należy zaniechać analizy ściśle teoretycznej z punktu widzenia logiki prawniczej i znaczenia słów „bądź”, „lub” oraz „i”, gdyż zgodnie z wnioskowaniem *reductio ad absurdum* należy porzucić wnioskowanie, które prowadzi do absurdalnych wniosków, co zostanie przedstawione poniżej.

Gdyby trzymać się ściśle wnioskowania logicznego to „bądź” jest funktorem dysjunkcji, a dysjunkcja jest prawdziwa, tylko wtedy, gdy co najmniej jedno ze zdań ją łączących jest fałszywe, gdyż jest związkiem niewspółprawdziwości dwóch zdań, a to powodowałoby możliwość skutecznego zaskarżania uchwał, które nie są ani sprzeczne ze statutem, ani z dobrymi obyczajami. Co więcej, gdyby dana uchwała była łącznie

sprzeczna ze statutem i dobrymi obyczajami, nie można by jej zaskarżyć.

Co do słowa „i” wydaje się, iż zostało ono zastosowane w użyciu koniunkcyjnym. Koniunkcja z kolei jest tylko wtedy prawdziwa, jeżeli oba zdania połączone koniunkcją są prawdziwe.

Jeżeli założymy, że funktor „i” łączy dwa pierwsze czynniki (dwie pierwsze przesłanki) z dwoma drugimi czynnikami, to okaże się, że można zaskarżyć uchwałę, która nie jest ani sprzeczna ze statutem, ani z dobrymi obyczajami, a jedyną przesłankę jaką trzeba by spełnić jest godzenie w interes spółki lub cel pokrzywdzenia akcjonariusza, a każda z nich będzie samodzielną przesłanką do zaskarżenia uchwały. Nazwijmy tę wykładnię koniunkcyjną.

Oto jak będzie przedstawiać się sytuacja, jeżeli uznamy zdanie złożone z art. 422 § 1 KSH za alternatywę zwykłą – czyli zakładamy, że funktor „lub” jest najważniejszy w całym zdaniu i odnosi się do trzech pierwszych czynników i do ostatniego. Można wówczas rozumieć niniejsze zdanie tak, że uchwała ma być sprzeczna ze statutem bądź dobrymi obyczajami (czyli maksymalnie jedna z dwóch przesłanek musi się spełnić, ale może też żadna) i godzić w interes spółki jako czynnik *sine qua non*. Tym samym, godzenie w interes spółki zostałoby uznane za ważniejszą przesłankę niż sprzeczność ze statutem i sprzeczność z dobrymi obyczajami. Natomiast cel pokrzywdzenia akcjonariusza stanowiłby zawsze samodzielną przesłankę do zaskarżenia uchwały. Nazwijmy tę wykładnię alternatywną zwykłą.

Podsumowując interpretacje powyższego, niejasnego przepisu, tylko i wyłącznie z punktu widzenia logiki prawniczej, w oderwaniu od praktyki, do skutecznego zaskarżenia wystarczyłoby:

Wykładnia koniunkcyjna:

1. godzenie w interes spółki;
2. cel pokrzywdzenia akcjonariusza;
3. sprzeczność ze statutem i godzenie w interes spółki, wtedy i tylko wtedy, gdy jednocześnie nie jest sprzeczna z dobrymi obyczajami;

4. sprzeczność z dobrymi obyczajami i godzenie w interes spółki, wtedy i tylko wtedy, gdy jednocześnie nie jest sprzeczna ze statutem.

Wykładnia alternatywna zwykła:

1. godzenie w interes spółki wtedy i tylko wtedy, gdy łącznie nie jest sprzeczna ze statutem i dobrymi obyczajami;
2. cel pokrzywdzenia akcjonariusza;
3. sprzeczność ze statutem i godzenie w interes spółki, wtedy i tylko wtedy, gdy jednocześnie nie jest sprzeczna z dobrymi obyczajami;
4. sprzeczność z dobrymi obyczajami i godzenie w interes spółki, wtedy i tylko wtedy, gdy jednocześnie nie jest sprzeczna ze statutem.

Abstrahując od powyższych, czysto teoretyczno-prawnych rozważań opartych na logice prawniczej, gdyby przyjąć, że „bądź” zostało użyte w znaczeniu potocznym¹ (a tak przyjmuje doktryna i orzecznictwo) czyli alternatywie rozłącznej, którą powinno się oznaczać funktorem „albo”, to wystarczy, aby jedna z dwóch pierwszych przesłanek spełniła się (sprzeczność ze statutem bądź dobrymi obyczajami) i łącznie z nią jedna z dwóch pozostałych (godzenie w interes spółki lub cel pokrzywdzenia akcjonariusza) – taka wykładnia przepisu dominuje. W teorii jednak nawet przy przyjęciu że „bądź” zostało użyte z znaczeniu potocznym, dalej pozostaje pytanie czy cel pokrzywdzenia akcjonariusza, który umieszczony jest po funktorze „lub” nie powinien być rozumiany jako samodzielna przesłanka do zaskarżenia uchwały. Ponadto jeżeli „bądź” znaczy tyle co „albo” to nie mogą być spełnione jednocześnie przesłanki sprzeczności ze statutem i sprzeczności z dobrymi obyczajami, gdyż w alternatywie rozłącznej zawsze jeden czynnik jest prawdziwy, a drugi fałszywy. To również prowadzi do absurdalnych wniosków, w których pozwana spółka udowadniałaby istnienie większej liczby przesłanek z art. 422 § 1 KSH niż powód i to w celu oddalenia powództwa.

Tego typu problem interpretacyjny nie istniał za rządów KH, gdzie przepisy art. 413 § 1 i art. 414 § 1 były klarownie sformułowane, nie pozostawiając wątpliwości co do koniunkcji przesłanek, jakie muszą zajść, aby zaskarżyć uchwałę walnego zgromadzenia spółki akcyjnej.

W obecnym stanie prawnym w doktrynie i orzecznictwie wyróżnić można dwa stanowiska. Pierwsze opiera się na literalnym brzmieniu przepisu, który w przeciwieństwie do KH nie czyni z uchybienia statutowi samodzielnej przesłanki do zaskarżenia uchwały. Ryzyko utrzymania tego poglądu polega na dopuszczalności zachowania w obrocie prawnym uchwały,

która lekceważy postanowienia statutu. Jest to jednak o tyle uzasadnione, o ile nie dochodzi jednocześnie do naruszenia interesu spółki lub brakuje celu pokrzywdzenia akcjonariusza. Wyróżnia się cztery możliwe koniunkcje:

1. sprzeczność ze statutem i godzenie w interes spółki;
2. sprzeczność ze statutem i cel pokrzywdzenia akcjonariusza;
3. sprzeczność z dobrymi obyczajami i godzenie w interes spółki;
4. sprzeczność z dobrymi obyczajami i cel pokrzywdzenia akcjonariusza².

Drugie, mniejszościowe stanowisko, nawiązuje do KH, w którym uchwała powzięta wbrew postanowieniom statutu stanowiła samodzielną przesłankę do zaskarżenia. Rzeczony pogląd opiera się na wykładni funkcjonalnej, choć niektórzy autorzy argumentują, że w świetle wykładni językowej również sprzeczność ze statutem stanowić będzie samodzielną przesłankę do zaskarżenia uchwały, wywodząc ten pogląd z podobieństwa spójnika „bądź” do spójnika alternatywy rozłącznej „albo”, co ma dowodzić, iż jedynie przesłanka dobrych obyczajów, jako drugi człon alternatywy rozłącznej, musi wystąpić łącznie z godzeniem w interes spółki lub z celem pokrzywdzenia akcjonariusza. Tym samym, wskazuje się trzy stany, które muszą nastąpić, aby skutecznie wytoczyć powództwo:

1. sprzeczność ze statutem³;
2. sprzeczność z dobrymi obyczajami i godzenie w interes spółki;
3. sprzeczność z dobrymi obyczajami i cel pokrzywdzenia akcjonariusza.

W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 czerwca 2005 r., P 25/02, na tle zgodności art. 418 § 1 KSH z Konstytucją RP wyróżniono sześć sytuacji, w których podmiot legitymowany czynnie może skutecznie dochodzić uchylenia uchwały. Trybunał Konstytucyjny opowiedział się za stanowiskiem według którego sprzeczność ze statutem nie stanowi samodzielnej podstawy do uchylenia uchwały:

1. uchwała jest sprzeczna ze statutem i godzi w interes spółki;
2. uchwała jest sprzeczna ze statutem i ma na celu pokrzywdzenie akcjonariusza;
3. uchwała jest sprzeczna ze statutem, godzi w interes spółki i ma na celu pokrzywdzenie akcjonariusza;
4. uchwała jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i godzi w interes spółki;

5. uchwała jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i ma na celu pokrzywdzenie akcjonariusza;
6. uchwała jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, godzi w interes spółki i ma na celu pokrzywdzenie akcjonariusza.

Dnia 10 marca 2016 r. Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny: „Czy w świetle art. 249 KSH sprzeczność uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z umową spółki stanowi samodzielną przesłankę powództwa o jej uchylenie?” podjął uchwałę: „Sprzeczność uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z umową spółki nie jest samodzielną przesłanką uzasadniającą uwzględnienie powództwa o uchylenie tej uchwały (art. 249 § 1 KSH)”⁴. Argumentacja przedstawiona przez Sąd Najwyższy w ww. uchwale (wraz z przytoczonym tam orzecnictwem), znajduje zastosowanie do uchylenia uchwały walnego zgromadzenia z powodu jej sprzeczności ze statutem, z racji podobieństwa konstrukcyjnego art. 249 § 1 KSH do art. 422 § 1 KSH. W uchwale podkreślono m.in., że: „[P]rzyjęta w art. 249 § KSH konstrukcja koniunkcji, a więc występowania przesłanek ujętych alternatywnie w każdym z jej członów, oznacza, iż do uwzględnienia powództwa konieczne jest stwierdzenie wystąpienia co najmniej jednej spośród przesłanek określonych w każdym z obu członów tej koniunkcji” oraz „koniunkcja przesłanek, określonych alternatywnie w każdym z obu jej członów, pozwala obecnie sądowi na racjonalną ocenę potrzeby wyeliminowania uchwały wspólników z obrotu prawnego, a nie ograniczania tej oceny wyłącznie do występowania formalnej sprzeczności uchwały z umową spółki. Przyjęta konstrukcja określenia sposobów współwystępowania przesłanek pozwalających na uwzględnienie powództwa o uchylenie uchwały wspólników stanowi wyraz dążenia ustawodawcy do eliminacji z obrotu prawnego tylko tych uchwał wspólników sprzecznych z umową spółki, które negatywnie wpływają na funkcjonowanie spółki, godząc w jej interesy, lub naruszają interesy wspólników przez to, że mają na celu ich pokrzywdzenie”⁵.

art. 30 ust. 7 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 89 ze zm.): „Komisja [Nadzoru Finansowego – przyp. K.O.] może zaskarżyć do sądu uchwałę walnego zgromadzenia lub rady nadzorczej spółki prowadzącej rynek regulowany, w terminie 30 dni od dnia powzięcia wiadomości o uchwale, w drodze powództwa o jej uchylenie, jeżeli uchwała narusza przepisy prawa, postanowienia statutu, regulaminu lub zasady bezpieczeństwa obrotu albo jeżeli została podjęta z naruszeniem przepisów prawa, postanowień statutu lub regulaminu”. Jest to odrębny środek prowadzący do uchylenia uchwały walnego zgromadzenia od przewidzianego w art. 422 KSH.

⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2016 r., III CZP 1/16.

⁵ Uchwała ta została pozytywnie przyjęta w dalszym orzecnictwie Sądu Najwyższego: zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., II CSK 126/16 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2017 r., II CSK 304/16.

¹ O uwzględnieniu dyrektyw języka potocznego przy wykładni językowej por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 1998 r., I CKN 664/97.

² Zob. zamiast wielu: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2009 r., II CSK 91/09 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 31 października 2018 r., I AGa 124/18.

³ Na marginesie wskazać należy, że sprzeczność z postanowieniami statutu występuje jako samodzielną przesłankę na grun-